

**ความรู้ และ เจตคติ ต่อการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยของ
ผู้เข้ารับบริการด้านแพทย์แผนไทย ในจังหวัดสมุทรสงคราม**
Knowledge and Attitudes towards Traditional Thai Medicine
From the Patients in Samut Songkhram

พิมพร ทองเมือง

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail : phamaice@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความรู้ และ เจตคติ ต่อการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้เข้ารับบริการด้าน แพทย์แผนไทย ในจังหวัดสมุทรสงครามจำนวน 414 คน ในจังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงวันที่ 1 มกราคมถึงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2553 เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ ทำการ วิเคราะห์ความรู้และเจตคติที่สำคัญต่อการรักษาด้วยการ แพทย์แผนไทยด้วยร้อยละ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมี ความรู้เกี่ยวกับวิธีการรักษาโรค และสรรพคุณในการใช้ยา สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคอยู่ในสัดส่วนประมาณร้อยละ 79.0 เมื่อพิจารณาถึงเจตคติในการเข้ารับบริการด้านแพทย์ แผนไทย พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 ราย คิดเป็นร้อยละ 42.3 เชื่อว่าเมื่อได้รับการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแล้ว อาการเจ็บป่วยจะหายเป็นปกติแสดงให้เห็นถึงความไม่แน่ใจ ในการรักษาด้วยวิธีทางการแพทย์แผนไทย

คำสำคัญ : ความรู้, เจตคติ, แพทย์แผนไทย

ABSTRACT

The objective of this research paper was to survey the knowledge and the attitudes towards traditional Thai medicine. The respondents were comprised of 414 people who received the treatment from traditional Thai medicine during January 1 to August 31, 2010. The research tools included interview techniques to collect data to measure the respondents' knowledge and attitudes. The findings disclosed that 79 percent of the respondents were very knowledgeable of the treatment,

the potential of herbal medicine, and how to use herbal medicine. However, only 42.3 percent of the respondents believed that after they will recover from illness after receiving traditional treatment. This indicated an uncertainty of the ability in the effectiveness of traditional Thai medicine.

Keywords : Attitude, Knowledge, Traditional Thai medicine

หลักการและเหตุผล

การแพทย์แผนตะวันออกหรือแผนปัจจุบันจะเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง แต่ปัจจุบันพบว่ามีความพยายามปรับตัวเข้ากับระบบสุขภาพอื่นๆ เช่น ระบบการแพทย์ทางเลือก มีความพยายามสร้างเครือข่ายระบบสุขภาพระหว่าง การแพทย์แบบต่างๆ โดยคาดหวังว่าระบบการแพทย์ทางเลือก จะช่วยส่งเสริมระบบการแพทย์แผนปัจจุบัน เพื่อให้เกิดระบบ สุขภาพที่ช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพ ที่ดี นอกจากนี้ จาก สถานการณ์ของโรคและความเจ็บป่วยในปัจจุบัน มีแนวโน้ม เป็นการเจ็บป่วยเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น และในบางครั้งการรักษา ด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถทำการรักษาให้หาย เป็นปกติได้ ประกอบกับประชาชนมีความสนใจในการดูแล สุขภาพมากขึ้น มีการนำวิธีการต่างๆ และการใช้ผลิตภัณฑ์ ใหม่ๆ หรือเรียกรวมว่า การแพทย์ทางเลือก (Alternative medicines) นำมาใช้เพื่อการดูแลสุขภาพเพิ่มเติม (สถาบัน การแพทย์แผนไทย, 2546) รัฐบาลมีนโยบายให้ประชาชน ชาวไทยทุกคนได้รับการบริการสาธารณสุขอย่างเท่าเทียม ทั้งด้านการแพทย์ แผนปัจจุบันหรือการแพทย์แผนไทยภายใต้ ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (สำนักงานหลักประกัน-

สุขภาพแห่งชาติ) อีกทั้งกระทรวงการคลังได้พิจารณาให้การบำบัดรักษาโรคด้วยวิธีการแพทย์แผนไทยสามารถนำมาเบิกจ่ายเป็นค่ารักษาพยาบาลได้ จะต้องเป็นกรณีเพื่อการรักษาพยาบาลหรือฟื้นฟูสมรรถภาพมิใช่เพื่อกรณีส่งเสริมสุขภาพหรือการป้องกันโรคและจำเป็นต้องรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพด้วยการแพทย์แผนไทยที่มีใบรับรองจากแพทย์แผนปัจจุบันเป็นผู้อนุญาต โดยสามารถเบิกจ่ายค่าการนัดเพื่อการรักษาการนัดเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยด้วยโรคอัมพาตหรืออัมพฤกษ์ ค่ายาสมุนไพรหรือยาแผนไทยที่ใช้ในการบำบัดรักษาโรค (หนังสือกระทรวงการคลัง, 2547)

จากที่จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่ได้รับความนิยมในการท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปอยู่สม่ำเสมอ สถานประกอบการที่พักและแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งได้มีการจัดบริการที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทยร่วมด้วย เช่น การนวดแผนไทย การนวดฝ่าเท้า การจัดโปรแกรมท่องเที่ยวสุขภาพ เป็นต้น ในการที่จะส่งเสริมให้การแพทย์แผนไทยเข้ามาเป็นส่วนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น รวมถึงนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือนจังหวัดสมุทรสงคราม การค้นหาจุดเด่นและสร้างเอกลักษณ์เฉพาะในการให้บริการอาจเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยผลักดันการพัฒนาดังกล่าว ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความรู้และเจตคติของผู้เข้ารับบริการบริการด้านแพทย์แผนไทยต่อการรักษาด้วยแพทย์แผนไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และธุรกิจสุขภาพในจังหวัดสมุทรสงคราม สார்วจความรู้ความเข้าใจ และ เจตคติต่อการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้เข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และธุรกิจสุขภาพเพื่อนำผลที่ได้เป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาในรูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และธุรกิจสุขภาพให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารอ้างอิง

การศึกษาในเรื่องของความรู้ และ เจตคติ ต่อการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้เข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทย ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าสอดคล้องกับแนวคิดของ Rosenstock (1974) ที่ได้อธิบายแผนความเชื่อด้านสุขภาพว่าการที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมสุขภาพอย่างไร

อย่างหนึ่งเพื่อหลีกเลี่ยงจากการเป็นโรค บุคคลนั้นจะต้องมีความเชื่อว่าเขามีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค อย่างน้อยที่สุดโรคนั้นจะต้องมีความรุนแรงต่อชีวิตพอสมควรและการปฏิบัติเพื่อหลีกเลี่ยงจากการเป็นโรคจะเกิดผลดีต่อตนเองเพื่อให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น โดยการแพทย์แผนไทยมีความหมายตาม พ.ร.บ.คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 หมายถึง กระบวนการทางการแพทย์ เกี่ยวกับการตรวจ วินิจฉัย บำบัด รักษาหรือป้องกันโรค หรือการส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพของมนุษย์หรือสัตว์ การผดุงครรภ์ การนวดไทย และให้หมายความรวมถึงการเตรียมการผลิตยาแผนไทย และการประดิษฐ์อุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ ทั้งนี้โดยอาศัยความรู้หรือตำราที่ได้ถ่ายทอดและพัฒนาสืบต่อกันมา ตามหลักทฤษฎีการแพทย์แผนไทยกล่าวไว้ว่าในร่างกายประกอบด้วยธาตุทั้งสี่ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ซึ่งในแต่ละบุคคลจะมีธาตุเด่นเป็นธาตุประจำตัว คือ “ธาตุเจ้าเรือน” หมายถึง องค์ประกอบของธาตุทั้ง 4 ที่มีการรวมกันอย่างปกติแต่จะมีธาตุอย่างใดอย่างหนึ่งเด่น หรือมากกว่าธาตุอื่นๆ ซึ่งจะเป็นบุคลิกลักษณะและอุปนิสัยติดตัวมาตั้งแต่แรกเกิด หากร่างกายเกิดภาวะเสียสมดุลของธาตุทั้ง 4 บุคคลนั้นจะมีปัญหาด้านสุขภาพเกิดขึ้นโดยอาการเจ็บป่วยที่ปรากฏจะแสดงอาการให้เห็นตามธาตุต่างๆ เมื่อธาตุดินเสียสมดุลมักจะเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวกับอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย เมื่อธาตุน้ำเสียสมดุลมักจะเจ็บป่วยด้วยเรื่องของเหลว หรือน้ำภายในร่างกาย เมื่อธาตุลมเสียสมดุลมักจะเจ็บป่วยด้วยระบบการไหลเวียนโลหิต และระบบประสาท และเมื่อธาตุไฟเสียสมดุลมักจะเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกิดจากขบวนการเผาผลาญพลังงานในร่างกาย (คู่มือการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก)

จากการประเมินผลการจัดบริการแพทย์แผนไทย ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐตามระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า พบว่ารายได้จากสถานบริการสุขภาพแพทย์แผนไทยมาจากค่าบริการแพทย์แผนไทย และการจำหน่ายยานิยมในรูปแบบบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพมากกว่าส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค การให้บริการนั้น ผู้เข้ารับบริการเกือบทั้งหมดได้รับความพึงพอใจจากการเข้ารับบริการเป็นอย่างมาก (สำเนียง รัตนวิไลวรรณ, 2550) จากการสำรวจของกรมการพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทาง

เลือกในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามในปี พ.ศ. 2552 พบว่ามีบุคลากรแพทย์แผนไทย 7 กลุ่ม และมีตำรับยาแผนไทยรวมถึงตำราแพทย์แผนไทย ไม่น้อยกว่า 100 กลุ่ม ที่ยังไม่มีการขึ้นทะเบียน หากทราบว่ารูปแบบบริการทางสุขภาพ หรือแพทย์แผนไทยแบบใดที่เหมาะสมกับประชาชนในพื้นที่แล้ว การสนับสนุนภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมให้นำไปสู่การบริการที่ดีขึ้นนั้นจึงเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์อย่างมาก (ปราณี ลิ้มปัวรรณ, 2552)

จากรายงานการสำรวจเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาแผนโบราณในชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีของอาภัย มาลินี ในปีพ.ศ. 2548-2550 เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายสมุนไพรที่ปนเปื้อนสเตียรอยด์พบว่าประชากรในอำเภอโคกโพธิ์มีการใช้ยาแผนโบราณที่มีการปนเปื้อนสเตียรอยด์อยู่มาก โดยไม่ทราบถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นและไม่ทราบว่าสามารถตรวจหาสเตียรอยด์เบื้องต้นในยาแผนโบราณได้และรูปแบบของยาที่ใช้มากคือยาลูกกลอนและแคปซูลเพื่อแก้ปวดเมื่อย หอบหืด และภูมิแพ้ และมีแนวทางในการเผยแพร่วางแผนการให้ความรู้และความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยจากการใช้ยาแผนโบราณและการแก้ไขปัญหาและแก้ไขการใช้ยาแผนโบราณในชุมชนได้ (อาภัย มาลินี ,2551) อีกทั้งยังมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแบบทางเลือกและแบบผสมผสานในสตรีวัยกลางคนของมลิวัลย์ สมทรง, เกสรา ศรีพิชญาการ และฉวี เบาทรวง ในปี พ.ศ. 2549 พบว่าใช้วิธีการดูแลสุขภาพโดยการรับประทานอาหารประเภทหัวเหลือง การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารเสริม เพื่อส่งเสริมสุขภาพ การนวด การรับประทานยาแผนโบราณ เพื่อรักษาหรือแก้ไขอาการ และใช้มานาน 1-5 ปี แสดงให้เห็นว่ามีการนำองค์ความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมมาใช้ในปัจจุบัน (มลิวัลย์ สมทรง, เกสรา ศรีพิชญาการ และฉวี เบาทรวง ,2549)

สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสมุทรสงครามได้ดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว แต่จากรายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2551 พบว่าประชาชนที่มีหลักประกันสุขภาพได้รับบริการรักษาพยาบาล และฟื้นฟูสภาพด้านการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ทั้ง 3 อำเภอ คือ อ.เมือง อ.บางคนที และ อ.อัมพวา ยังต่ำกว่าเกณฑ์ค่อนข้างมาก (ร้อยละ 15) และมูลค่าการใช้จ่าย

สมุนไพรของโรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้าฯ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลทั่วไป ยังต่ำกว่าเกณฑ์ คือ ได้ร้อยละ 1.3 (เกณฑ์ร้อยละ 3) ในส่วนของโรงพยาบาลชุมชน และสถานีอนามัย มีมูลค่าการใช้จ่ายสมุนไพรไทยร้อยละ 3.5 ยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือร้อยละ 5.0 (สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสมุทรสงคราม, 2551) ซึ่งสาเหตุที่มีการรับบริการในโรงพยาบาลรัฐไม่เป็นไปตามเกณฑ์ อาจเกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจ ตลอดความเชื่อมั่นในการใช้บริการ หรืออาจจะเลือกใช้บริการตามร้านหรือสถานบริการธุรกิจสุขภาพที่อยู่ใกล้เคียงกับที่อยู่อาศัย ในการนำความรู้ในการดูแลสุขภาพวิถีธรรมชาติ เช่น การรับประทานอาหารและเครื่องดื่มสุขภาพ การใช้ยาและผลิตภัณฑ์สมุนไพรต่างๆ การนวดเพื่อส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น กลับเข้ามาในระบบสุขภาพและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนควบคู่กับท้องถิ่นนั้นๆ จำเป็นต้องมีการพัฒนาบนฐานทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละท้องถิ่น การค้นหาความเป็นทรัพยากรที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นและส่งเสริมเข้าสู่กระบวนการผลิตและการค้าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมรายได้ของชุมชนและเกิดการยอมรับในการเลือกใช้บริการด้านการแพทย์แผนไทยอีกทางหนึ่ง ดังนั้น ในการที่จะพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมของการส่งเสริมภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และธุรกิจสุขภาพ จำเป็นต้องทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่นั้นๆ การสำรวจความพร้อมของการให้บริการ ระดับความต้องการ และเจตคติต่อการใช้บริการของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานบริการดังกล่าวให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และเลือกใช้บริการด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และธุรกิจสุขภาพในการดูแลสุขภาพของตนเอง อีกทั้งทางมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาได้ประกาศยุทธศาสตร์การเป็นมหาวิทยาลัยด้านสุขภาพและมีสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ในหลักสูตรการศึกษาสังกัดคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เห็นความสำคัญของการใช้แพทย์แผนไทยประยุกต์ในการรักษาโรคควบคู่ไปกับการรักษาด้านแพทย์แผนปัจจุบัน โครงการนี้จึงตอบรับทั้งยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาควบคู่กัน ได้ทั้งหมด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาความรู้ความเข้าใจ และเจตคติ ต่อการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้เข้ารับบริการ และลักษณะการให้บริการ ด้านแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือกและธุรกิจสุขภาพ ในจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อค้นหาแนวทางในการส่งเสริมให้มีการใช้การแพทย์แผนไทยในการรักษาโรคควบคู่ไปกับการรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน

ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบระบุจำนวนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (Quota sampling) เพื่อสำรวจถึงสถานการณ์ปัจจุบันของการให้บริการด้านการแพทย์ทางแผนไทย การแพทย์ทางเลือกและธุรกิจสุขภาพในจังหวัดสมุทรสงครามในหัวข้อความรู้และเจตคติต่อการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้เข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยของประชากรในจังหวัดสมุทรสงครามในปี พ.ศ. 2553

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนในจังหวัดสมุทรสงครามที่เข้ารับบริการทางแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือกและธุรกิจสุขภาพ ในปี พ.ศ. 2553 กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) จำนวน 414 โดยคำนวณตามสูตรของยามาเนที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนโดยส่วนแรก เป็นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส การประกอบอาชีพในปัจจุบัน รายได้ต่อเดือน ศาสนา ประวัติการเข้ารับการรักษาสุขภาพ และ ประวัติการเจ็บป่วยที่ต้องเข้าพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล ส่วนที่สองคือข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านแพทย์แผนไทย ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ แหล่งที่มาของความรู้เกี่ยวกับวิธีการรักษาด้วยการ แพทย์แผนไทยและความรู้เรื่องยาสมุนไพร รวมถึงความรู้เกี่ยวกับสรรพคุณและวิธีการรักษาด้วยแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทย และส่วนสุดท้ายเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับเจตคติในการเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทย ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความเชื่อมั่นในคุณภาพของการรักษา

และบรรเทาอาการของโรคด้วยการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทย ว่าสามารถทำการรักษาและบรรเทาอาการของโรคได้จริง รวมถึงข้อคำถามเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการเลือกใช้การแพทย์แผนไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมประมวลผลข้อมูลสำเร็จรูป SPSS for Windows วิเคราะห์โดย สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ข้อมูลความรู้ด้านแพทย์แผนไทย วิเคราะห์โดยการให้คะแนนตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ทราบ ให้ 0 คะแนน และคำนวณหาค่าเฉลี่ย ส่วนเจตคติในการเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทย วิเคราะห์โดยการให้คะแนนใช่ ให้ 1 คะแนน ไม่ใช่หรือไม่แน่ใจให้ 0 คะแนน และคำนวณหาค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้นจำนวน 414 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 285 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.84 และ เพศชาย จำนวน 129 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.16 มีช่วงอายุของผู้เข้ารับบริการด้านแพทย์แผนไทย ในจังหวัดสมุทรสงคราม ที่มากที่สุดอยู่ในช่วง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.4 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.9 ประชากรส่วนใหญ่ที่เข้ารับบริการ มีสถานภาพการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 26.3 รองลงมาคือระดับปริญญาตรี คิดเป็น ร้อยละ 25.6 และส่วนใหญ่มีระดับรายได้อยู่ในช่วง น้อยกว่า 5,000 บาท และ 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.9, ตามลำดับ รองลงมาคือช่วง 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.1 และพบว่าผู้เข้ารับบริการด้านแพทย์แผนไทยมีความใส่ใจในด้านสุขภาพเป็นส่วนใหญ่ และได้เข้ารับการตรวจสุขภาพประจำปีเป็นจำนวน 246 ราย คิดเป็นร้อยละ 59.4 ด้านลักษณะของสุขภาพด้านการมีโรคประจำตัวของผู้เข้ารับบริการ เมื่อให้ทำการตอบได้หลายข้อ พบว่า ผู้เข้ารับบริการป่วยเป็นโรคโรคความดันโลหิตสูงมากที่สุด จำนวน 57 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.8 รองลงมาคือโรคภูมิแพ้, โรคไขมันในเลือดสูง, โรคเบาหวาน, โรคหัวใจ, โรคไทรอยด์, โรคมะเร็ง, โรคเก๊าท์ และ โรคต่อมลูกหมากโต

คิดเป็นร้อยละ 11.8, 11.4, 6.3, 3.1, 2.7, 1.4, 0.7 และ 0.5 ตามลำดับ ผู้เข้ารับบริการแพทย์แผนไทยนิยมการนวดเพื่อเสริมสุขภาพมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.9 รองลงมาคือการนวดเพื่อผ่อนคลายสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 15.2 นวดกดจุดเพื่อการรักษาโรค คิดเป็นร้อยละเพียง 9.9

ก) ความรู้เกี่ยวกับการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย และ สมุนไพร ของผู้เข้ารับบริการด้านแพทย์แผนไทย ในจังหวัดสมุทรสงคราม

จากผลการวัดความรู้ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 414 ราย ดังแสดงในตารางที่ 1 ซึ่งให้เห็นว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ด้านแพทย์แผนไทยอยู่ในระดับมากกว่า ร้อยละ 50 ของข้อคำถามถึง ร้อยละ 79 สามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง รองลงมาคือไม่ทราบ และ ตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 16.9 และ 4.1 ตามลำดับ ข้อคำถามที่มีกลุ่มตัวอย่างตอบได้ถูกต้องมากที่สุดคือ การประคบด้วยสมุนไพรสามารถลดอาการอักเสบ บวม ฟกช้ำได้ รองลงมาคือ ข้อคำถามผลมะแว้งใช้บรรเทาอาการไอ, หัวกระเทียมมีสรรพคุณรักษาโรคกลากเกลื้อน, การนวด ประคบหรืออบสมุนไพรเป็นการนำองค์ความรู้ดั้งเดิมที่มีอยู่จากหมอพื้น

บ้านมารักษาอาการเจ็บป่วย, อาการคอตกหมอนสามารถรักษาด้วยการนวดแผนไทย, โรคสะเก็บกวมหรือหัวไหล่ติดสามารถรักษาด้วยการนวดแผนไทย, ฟันทะลายใจรมีสรรพคุณลดไข้และรักษาไข้หวัด, วิธีรักษาอาการภูมิแพ้สามารถนำการอบสมุนไพรใช้บรรเทาอาการเพราะทำให้ทางเดินหายใจทำงานดีขึ้น, เสลดพังพอนมีสรรพคุณรักษาโรคเรื้อน, การรักษาด้วยแพทย์แผนไทยเกิดอาการข้างเคียงน้อยกว่าการรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบัน และ โรคไมเกรนสามารถรักษาด้วยการนวดแผนไทย

ส่วนข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างไม่ทราบมากที่สุดคือ ข้อคำถามที่ว่าด้วย โรคไมเกรนสามารถรักษาด้วยการนวดแผนไทย และข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบได้ผิดเป็นจำนวนมากที่สุดคือข้อคำถามที่ว่าด้วย โรคไมเกรนสามารถรักษาด้วยการนวดแผนไทย เช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าการรักษาโรคไมเกรน ยังไม่เป็นที่นิยมโดยการรักษาด้วยวิธีทางการแพทย์แผนไทย อย่างไรก็ตามก็จัดว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในระดับที่ดี

ตารางที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการรักษาด้วยวิธีทางการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร ของผู้เข้ารับบริการด้านแพทย์แผนไทย ในจังหวัดสมุทรสงคราม

ความรู้ด้านแพทย์แผนไทย (จำนวน)	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ
1. โรคสะเก็บกวมหรือหัวไหล่ติดสามารถรักษาด้วยการนวดแผนไทย	332	5	77
2. อาการคอตกหมอนสามารถรักษาด้วยการนวดแผนไทย	345	22	47
3. โรคไมเกรนสามารถรักษาด้วยการนวดแผนไทย	267	50	97
4. ฟันทะลายใจรมีสรรพคุณลดไข้และรักษาไข้หวัด	317	6	37
5. เสลดพังพอนมีสรรพคุณรักษาโรคเรื้อน	293	30	91
6. หัวกระเทียมมีสรรพคุณรักษาโรคกลากเกลื้อน	358	10	46
7. ผลมะแว้งใช้บรรเทาอาการไอ	366	6	42
8. การประคบด้วยสมุนไพรสามารถลดอาการอักเสบ บวม ฟกช้ำได้	372	6	36
9. การนวด ประคบหรืออบสมุนไพรเป็นการนำองค์ความรู้ดั้งเดิมที่มีอยู่จากหมอพื้นบ้านมารักษาอาการเจ็บป่วย	355	6	53
10. วิธีรักษาอาการภูมิแพ้สามารถนำการอบสมุนไพรใช้บรรเทาอาการ เพราะทำให้ทางเดินหายใจทำงานดีขึ้น	305	18	91
11. การรักษาด้วยแพทย์แผนไทยเกิดอาการข้างเคียงน้อยกว่า การรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบัน	286	32	96
ค่าเฉลี่ย ร้อยละ (จำนวน)	(327) 78.98	(17) 4.11	(70) 16.91

ข) เจตคติในการเข้ารับบริการด้านแพทย์แผนไทยของผู้เข้ารับบริการ ด้านแพทย์แผนไทย ในจังหวัดสมุทรสงคราม

จากการสำรวจเจตคติในการเข้ารับบริการด้านแพทย์แผนไทย ของผู้เข้ารับบริการด้านแพทย์แผนไทย ในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 414 ราย พบว่า ข้อคำถามเกี่ยวกับความเชื่อเมื่อได้รับการรักษาด้วยแพทย์แผนไทย แล้วอาการเจ็บป่วยจะหายเป็นปกติ คิดเป็นร้อยละ 40.6 และกลุ่มตัวอย่าง 175 ราย ที่เชื่อเมื่อได้รับการรักษาด้วยแพทย์แผนไทย แล้วอาการเจ็บป่วยจะหายเป็นปกติ คิดเป็นร้อยละ 42.2 อีกทั้งเจตคติว่าด้วยเรื่องการใช้ยาสมุนไพรแผนโบราณมีขั้นตอนการใช้ที่ยุ่งยาก จำนวน 224 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.1 อีกทั้งเจตคติเมื่อเจ็บป่วยจะใช้การแพทย์แผนไทยเป็นทางเลือกเพื่อการรักษา จำนวน 190 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.9 เจตคติในด้านที่กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความไม่แน่ใจในการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยในการรักษาโรคให้เป็นปกติและการใช้ยาสมุนไพรยังมีความยุ่งยาก แต่ยังมีผลการ

สำรวจเจตคติในด้านอื่นๆ เช่น ความคิดเห็นว่ายาสมุนไพรมีประสิทธิภาพใช้รักษาโรคได้จริง, ความเห็นว่าโรงพยาบาลควรนำการแพทย์แผนไทยมาใช้ในการรักษาร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบัน, ควรให้มีการบริการด้านแพทย์แผนไทยฟรีที่สถานพยาบาลของรัฐ, จะแนะนำให้บุคคลที่ท่านรู้จักใช้บริการแพทย์แผนไทยเมื่อบุคคลดังกล่าวเจ็บป่วย และ การรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยเป็นทางเลือกหนึ่ง เมื่อรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันไม่ได้ผล คิดเป็นร้อยละมากกว่า 50

การตัดสินใจในการเข้ารับบริการด้านแพทย์แผนไทยของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกเองโดยไม่ใส่ใจกับข้อคำแนะนำของผู้อื่นหรือคำโฆษณาอย่างไร ก็ตาม วิธีการรักษาโรคด้วยวิธีการแพทย์แผนไทยจัดได้ว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง หรือเป็นทางเลือกในการรักษาที่ควบคู่ไปกับการรักษาโดยวิธีการแพทย์แผนปัจจุบัน ร่วมกับการบำบัดอาการทางใจ เพื่อผลในการรักษาที่สูงสุดแก่ผู้ป่วย จึง ดังนั้นควรมีการพิจารณาแนวทางในการรักษาโรคจากบุคลากรทางการแพทย์ และครอบครัวของผู้ป่วยเอง

ตารางที่ 2 เจตคติในการเข้ารับบริการทางการแพทย์แผนไทย ของผู้เข้ารับบริการด้านแพทย์แผนไทย ในจังหวัดสมุทรสงคราม

เจตคติในการเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทย (จำนวน)	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1. เมื่อเจ็บป่วย ท่านจะใช้การแพทย์แผนไทยเป็นทางเลือกเพื่อการรักษา	190	91	133
2. ท่านมีความเชื่อว่าเมื่อได้รับการรักษาด้วยแพทย์แผนไทยอาการเจ็บป่วยจะหายเป็นปกติ	175	71	168
3. ท่านมีความเห็นว่ายาสมุนไพรสามารถใช้รักษาโรคได้จริง	309	12	93
4. ท่านมีความเชื่อถือว่าการแพทย์แผนไทยรักษาโรคได้	312	15	87
5. ท่านมีความเห็นว่าโรงพยาบาลควรนำการแพทย์แผนไทยมาใช้ในการรักษาร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบัน	354	16	44
6. ควรให้มีการบริการด้านแพทย์แผนไทยฟรีที่สถานพยาบาลของรัฐ	334	24	56
7. ท่านจะแนะนำให้บุคคลที่ท่านรู้จักใช้บริการแพทย์แผนไทยเมื่อบุคคลดังกล่าวเจ็บป่วย	235	48	113
8. ยาสมุนไพรแผนโบราณมีขั้นตอนการใช้ที่ยุ่งยาก	224	102	88
9. ยาสมุนไพรแผนโบราณเสี่ยงต่อการเกิดเชื้อรา ถ้าเก็บรักษาไม่ได้มาตรฐาน	317	29	68
10. แพทย์แผนไทยเป็นทางเลือกหนึ่ง เมื่อรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันไม่ได้ผล	289	46	79
ค่าเฉลี่ยร้อยละ (จำนวน)	274 (66.18)	46 (11.11)	94 (22.71)

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากการสำรวจเกี่ยวกับความรู้อะไรและเจตคติ ต่อการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้เข้ารับบริการด้านแพทย์แผนไทย ในจังหวัดสมุทรสงคราม ไม่เพียงแต่มีการค้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยในเรื่องของการรักษาโรคระบบภูมิคุ้มกันหรือหัวใจหลอดเลือด อากาศคอตหมอน หรือโรคไมเกรน สามารถรักษาให้หายได้ด้วยการนวดแผนไทย รวมถึงความรู้ในสรรพคุณของยาสมุนไพรไทย เช่น ฟักทะลายโจร เสลดพังพอน หัวกระเทียมและผลมะแว้ง เพื่อการรักษาโรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ อีกทั้งความรู้เกี่ยวกับการใช้วิธีประคบสมุนไพร การนวดและการอบสมุนไพรในการรักษาอาการเจ็บป่วย และยังค้นพบอีกว่ากลุ่มตัวอย่างมีเจตคติในการเข้ารับบริการทางการแพทย์แผนไทยส่วนใหญ่มีความเห็นว่ายาสมุนไพรสามารถรักษาโรคได้จริง และโรงพยาบาลควรนำการแพทย์แผนไทยมาใช้เป็นวิธีการรักษาร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบันและควรมีการให้บริการฟรีและเป็นอีกทางเลือกหนึ่งเมื่อรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันไม่ได้ผล แต่ส่วนใหญ่ยังขาดความเชื่อมั่นว่าเมื่อได้รับการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแล้วอาการเจ็บป่วยจะหายเป็นปกติ และไม่เลือกใช้บริการแพทย์แผนไทยเป็นทางเลือกเพื่อการรักษาเมื่อเกิดความเจ็บป่วย แสดงให้เห็นถึงความไม่เชื่อมั่นในการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยดังนั้นจึงควรทำการปรับปรุงการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยโดยการเพิ่มการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยเข้าไปในโรงพยาบาลและทำการรักษาฟรีเพื่อส่งเสริม สนับสนุน เพื่อเพิ่มโอกาสในการรักษา และเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนในด้านการแพทย์แผนไทย

เอกสารอ้างอิง

- [1] คู่มือการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. ที่มา; <http://www.dtam.moph.go.th/internet/dtamdownload/Book%20Phet%20Thai.pdf>
- [2] ปราณี ลิ้มปวีร์ธรรม. (2552). แบบสรุปผลการตรวจราชการและนิเทศงานกรณีปกติ ระดับกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ 2552.
- [3] มลิวัลย์ สมทรง, เกสรดา ศรีพิชญากุล และฉวี เบาทรวง. การดูแลสุขภาพแบบทางเลือกและแบบผสมผสานในสตรีวัยกลางคน. พยาบาลสารปีที่ 34 ฉบับที่ 2 เม.ย.-มิ.ย. พ.ศ. 2550, 119-128.
- [4] สถาบันแพทย์แผนไทย. รายชื่อศูนย์ส่งเสริมสุขภาพแผนไทย ปีงบประมาณ 2544-2546. นนทบุรี: สถาบันการแพทย์แผนไทย; 2546.
- [5] สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสมุทรสงคราม. รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปี 2551. โครงการส่งเสริมสนับสนุน และเร่งรัดการพัฒนาการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และธุรกิจบริการสุขภาพ. 65-68.
- [6] สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. สรุปจากรายงานผลการดำเนินงานสร้างหลักประกันสุขภาพและประชาชนไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) เอกสารวิชาการ. โรงพิมพ์ ส. พิจิตรการพิมพ์; 2546.
- [7] สำเนียง รัตนวิไลวรรณ. ประเมินผลโครงการจัดบริการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐตามระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า. วารสารแพทย์-แผนไทยและแพทย์ทางเลือก. ปี 5 ฉบับที่ 2 พ.ค.- ส.ค. 2550, 131-141.
- [8] หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค. ๐๔๑๗/ ว ๑๔ ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2547. เรื่องการเบิกค่ารักษาพยาบาลกรณีการบำบัดรักษาโรคด้วยวิธีการทางแพทย์แผนไทย. เอกสารโรเนียว.
- [9] อาภัย มาลินี. พฤติกรรมการใช้ยาแผนโบราณในชุมชนอำเภอโคกโพธิ์จังหวัดปัตตานี. ที่มา ; <http://www.pharmacyring.com/download/doc091130223715.pdf>
- [10] Rosenstock, I. M. 1974. Historical origins of the health belief model. Health Education Monographs, 2, 328-335.